

جوان‌گرایی محور بیانیه گام دوم انقلاب جمهوری اسلامی ایران

علی‌اکبر حدق‌دوست^{۱*}، نرگس تبریزی^۲، سیدعباس فروتن^۳، عطاله پورعباسی^۴، نازیلا یوسفی^۵، سیدمحمد سجادی^۶، سجاد اسماعیلی^۷، زهره الهیان^۸، محمدعلی محقق^۹، محمدحسن حسین‌زاده^{۱۰}، ابوالقاسمی^{۱۱}، معصومه افشاری^{۱۲}، سیدابراهیم سجادی^{۱۳}، سیدمهدی سیدی^{۱۴}، سیدحسام سیدین^{۱۵}، منصور شهریاری^{۱۶}، مهدی فتحی‌زاده^{۱۷}، پرهام فتحی‌زاده^{۱۸}، سیدمحسن فروتن^{۱۹}، امیرحسین قاضی‌زاده‌هاشمی^{۲۰}، محمدحسن قدیانی^{۲۱}، حسین قناعتی^{۲۲}، محمدرضا ملکی^{۲۳}، سیدمحمدجواد میرلوحی^{۲۴}، علی نصیری^{۲۵}، حسین وحیدی^{۲۶}، مهدی مختاری‌پیام^{۲۷}، روح‌اله نقدی‌پوربیرگانی^{۲۸}، احمد میرحسینی^{۲۹}، زهرا جهانبخشیان^{۳۰}، عفت قدیرزاده^{۳۱}، شکیبا محبی‌تبار^{۳۲}، فاطمه‌السادات نبیری^{۳۳}

چکیده

زمینه و هدف: یکی از محورهای اصلی بیانیه گام دوم جوان‌گرایی است. مستند حاضر به بررسی ابعاد مختلف جوان‌گرایی و راهکارهای اجرایی‌سازی آن می‌پردازد.

روش: جلسه گروهی با حضور مدیران جوان دانشگاهی تشکیل و نظرات ثبت شد، علاوه بر آن نظر چند تن از خبرگان حوزه علوم پزشکی و اعضای فرهنگستان علوم پزشکی در قالب ارسال و دریافت مکتوب گردآوری شد. سپس همه نظرات مورد تحلیل و جمع‌بندی قرار گرفت.

یافته‌ها: تعریف جوان، الزامات جوان‌گرایی و موانع اجرایی‌سازی آن بیان و سپس هفت راهکار برای تحقق جوان‌گرایی ذکر شد.

نتیجه‌گیری: جوان‌گرایی ضامن تحقق چشم‌انداز متعالی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است. تحقق راهبرد جوان‌گرایی بیش از هر اقدام دیگری نیازمند عزم و تعهد جمعی از سوی دولت‌مردان است و با برنامه‌های عملیاتی در طول زمان محقق شود. به نظر می‌رسد اولین و مهم‌ترین نهادی که می‌تواند پذیرای راهبرد جوان‌گرایی باشد، مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی هستند.

کلیدواژه‌ها: آینده‌نگری، ایران، جوانان، راهبرد سیاسی

مقدمه

پزشکی تشکیل‌گرديد، همچنین نظر چند تن از خبرگان حوزه علوم پزشکی و اعضای فرهنگستان علوم پزشکی در قالب ارسال و دریافت مکتوب گردآوری و با تحلیل نظرات مستند تهیه شد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی بیانیه گام دوم انقلاب را به مناسبت چهلمین سال پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ صادر کردند و خطاب به ملت ایران و به‌ویژه جوانان، ضمن بیان پیشینه و دشواری‌های آن، به دستاوردهای چهار ساله انقلاب اسلامی ایران پرداختند و چشم‌انداز آینده انقلاب را در بخش‌های مختلفی از جمله علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، عدالت و مبارزه با فساد تبیین فرمودند. با توجه به اهمیت موضوع و تأکید مقام معظم رهبری مستند حاضر در راستای تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که از محورهای اصلی آن جوان‌گرایی است؛ به بررسی ابعاد مختلف این موضوع می‌پردازد.

نتایج

تعریف جوان

جوانی مرحله‌ای از رشد در زندگی یک فرد است و به عنوان دوره‌ای از وابستگی کودکی به بزرگسالی تعریف می‌شود. سازمان ملل جوانان سن جوانی را بین ۱۵ تا ۲۴ سال و سازمان مشترک‌المنافع سن جوانی را بین ۱۵ تا ۲۹ سال اعلام کرده‌اند. تعریف جوانی در دیدگاه‌ها و نظریات متفاوت است، اما معمولاً محدوده سن جوانی را ۳۵ سال در نظر می‌گیرند (۱ و ۲).

علاوه بر سن، خلاقیت و نوآوری، هوش اجتماعی بالا، توجه به جنبه‌های معنوی، طراوت و نشاط، انگیزه و پویایی، مسئولیت‌پذیری، خطرپذیری و برخورداری از امید از معیارهای جوانی است و اگر این معیارها در هر فردی وجود داشته باشد می‌توان وی را جوان تلقی کرد.

روش

برای گردآوری داده‌ها، جلسه‌ای با حضور ۱۲ تن از مدیران جوان دانشگاهی در محل معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش

۱. * نویسنده مسئول: استاد اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات مدل‌سازی در سلامت، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

۲. عضو کارگروه بیانیه گام دوم انقلاب

الزامات جوان گرایی

می تواند موجب انتقال تجربه و توانمندی لازم برای احراز پست های مدیریتی و اجرایی شود تا آنان پس از کسب تجربه، توانایی جایگزینی با افراد مسن تر را داشته باشند. بنابراین اجرای قوانین بازنشستگی در مورد افراد با تجربه و مسن و استفاده از تجربیات آن ها در تیم های مشورتی به منظور ایجاد فرصت برای استفاده از نیروهای جوان در حوزه های مختلف ضروری به نظر می رسد (۶).

از مهم ترین الزاماتی که می توان برای نهادینه سازی راهبرد جوان گرایی برشمرد موارد زیر قابل ذکر هستند.

دستیابی به تمدن نوین اسلامی

یکی از راه های دستیابی به اهداف انقلاب و تمدن نوین اسلامی بدون شک حضور نسل جوان مؤمن و انقلابی در صحنه است. تلاش برای تقویت روحیه اعتماد به نفس و رفع عوامل نا امید کننده در آنان در پاسداری و صیانت از استقلال کشور و تحقق آرمان های بلند نظام در ایجاد عدالت همه جانبه در این زمینه اهمیت بسزایی دارد (۳).

موانع جوان گرایی

پایه سازی راهبرد جوان گرایی در کشور، با موانعی نیز روبه روست که مهم ترین آن ها به شرح زیر است.

برجسته سازی نقاط ضعف

موانع اصلی مشارکت جوانان در تصمیم گیری ماهیت اجتماعی، اقتصادی و نهادی دارد. اغلب سازمان ها به جای سرمایه گذاری در توانایی جوانان به عنوان منبع مثبت تغییر، بر روی کاستی ها و ضعف آنان تمرکز می کنند. تجربه نشان داده است که اگر به جوانان اعتماد شود و به آن ها میدان داده شود کارها را خیلی خوب پیش خواهند برد چون تفکرشان نو و ارزشمند است.

تبیین الگوی کامل نظام پیشرفته اسلامی

تبیین الگوی کامل نظام پیشرفته اسلامی و حرکت از مسیرها و دستاوردهای افتخار آمیز به سوی آرمان های بلند نظام با همت، تلاش، سرعت عمل و ابتکار جوانان، مدیران جوان، کارگزاران جوان، اندیشمندان جوان، فعالان جوان امکان پذیر است. جوانان در عرصه های دین و اخلاق و معنویت و عدالت باید شانه های خود را زیر بار مسئولیت دهند و از تجربه های گذشته بهره گیرند (۴).

وجود برخی تبعیضات/عدم اراده واقعی سازمان ها

تبعیض بر اساس عواملی همچون جنسیت، ناتوانی، قومیت، مذهب یا حتی سن نیز می تواند مانعی برای مشارکت جوانان در امور باشد. برخی سازمان ها نیز فاقد اراده یا دانش لازم برای به کارگیری جوانان در فرآیندهای مدیریت و امور اجرایی هستند.

نهادینه سازی شایسته سالاری

شایسته سالاری شاخص قابل اعتماد و ثمر بخشی است که به وسیله آن می توان بسیاری از ضعف ها و کمبودها را رفع کرد. سپردن بخشی از امور مدیریتی به گروه های دانشجویی با سابقه درخشان در فعالیت های مدیریتی و شناسایی، ارزیابی و پایش دانشجویان با انگیزه و جوان در دوران دانشجویی به خصوص در دوران تحصیلات تکمیلی و راه اندازی تشکلهای دانشجویی در دانشگاه ها و برگزاری جلسات با آن ها می تواند کمک مهمی به کشف استعدادها و توانمندی های جوانان برای ورود به عرصه کار کند.

اعمال انحصار از سوی گذشتگان

در جامعه ای زندگی می کنیم که تعداد زیادی دانش آموخته در مقاطع مختلف وجود دارند و باید از این نیروها استفاده مناسب شود. همچنین، تعداد زیادی نیروی بازنشسته وجود دارد که همچنان مسئولیت دارند و با توجه به نرخ بالای بیکاری باید با نیروهای جوان جایگزین شوند. برای استفاده از قابلیت های انسان ها در تمام مقاطع زندگی خصوصاً جوانی، کافی است در این مسیر رشد طبیعی اخلاقی ایجاد نکنیم و با حذف بخل و انحصار و خود برتری اجازة دهیم که جوانان نیز مسیر طبیعی رشد را همانند گذشتگان خود طی نمایند و جایگزین نسل قبلی شوند.

توسعه اقتصادی و جهش تولید

مسئله اقتصاد، مسئله اولویت دار کشور است. راه حل مشکلات اقتصادی کشور، در درون زایی اقتصاد کشور، مولد شدن و دانش بنیان شدن آن، مردمی کردن اقتصاد و تصدی گری نکردن دولت است. این امر بی گمان توسط یک مجموعه جوان و دانا و مؤمن و مسلط بر دانسته های اقتصادی به نتیجه خواهد رسید (۵).

دشوار سازی مسیر ارتقای جوانان

نسل فعلی نه تنها با حذف فرصت هایی که خود از آن استفاده کرده اند مانند بورس های داخلی و خارج، فرآیندهای ساده و سریع جذب و ارتقاء، امکانات و فرصت های اجرایی و مدیریتی و ... فاصله خود را از نسل بعدی حذف کرده اند بلکه دائماً با تغییر قوانین و سخت کردن شرایط، طی مسیر را برای جوانان دشوار نیز کرده اند.

تکمیل چرخه جانشین پروری

بر اساس بیانات رهبر معظم انقلاب، جوان گرایی به معنای کنار گذاشتن و عدم استفاده از تجارب افراد مسن نیست. حضور جوانان در کنار افراد با تجربه

راهکارهای جوان‌گرایی

براساس نظر خبرگان و کارشناسان شرکت‌کننده در این مطالعه، تحقق راهبرد جوان‌گرایی از مسیر راهکارهای عملیاتی زیر قابل حصول خواهد بود.

آغاز از محیط‌های علمی و دانشگاهی

جوان‌گرایی در محیط‌های علمی، پژوهشی و دانشگاهی، گام اول برنامه‌ریزی برای توانمندسازی و آماده‌سازی آنان برای ورود به این عرصه است که این امر از یک سو با به کارگیری نیروهای جوان مستعد، کارآمد و مسئولیت‌پذیر با زیربنای عمیق اسلامی ایرانی در بخش‌های علمی، فنی، مدیریتی و پژوهشی دانشگاه‌ها و از سوی دیگر با جهت‌دهی برای اشتغال زایی، رونق تولید و خودکفا شدن آنان امکان‌پذیر است.

محیط‌های علمی، پژوهشی و دانشگاهی محیط‌های جوانگرا هستند. براساس بیانیه گام دوم، اساس راهکار جذب نیروهای جوان در دانشگاه‌ها و مراکز علمی سه محور پژوهش، اخلاق و سبک زندگی است که با هدایت دانشجویان مستعد و استادان جوان با انگیزه و علاقمند به کسب موقعیت‌های آموزشی و پژوهشی در بدنه آموزش عالی کشور می‌توان به این مهم دست یافت (۷).

توسعه مهارت‌ها در جوانان

تربیت نیروی انسانی کارآمد از نیازهای جامعه اسلامی و اساس جهش تولید و توسعه اقتصادی است. دانشگاه‌ها به عنوان مراکز اصلی تولید فکر و ایده از جایگاه ویژه‌ای برای تربیت نیروهای خلاق، نوآور و کارآمد در جامعه برخوردار هستند. افزایش کیفی سطح آموزش و مهارت‌های علمی و عملی جهت تربیت نیروی کارآمد با توجه به نیاز جامعه و ضرورت نقش‌آفرینی آن‌ها در تولید محصول و خلق ثروت با استفاده از روش‌های نوین از اهمیت بسیاری برخوردار است (۹).

توسعه الگوهای هم‌تا‌پروری

به منظور تحقق جوان‌گرایی، هم‌تا‌پروری توسط استادان علاقمند و با تجربه از دانشجویان ممتاز و مشارکت دانشجویان نخبه در تدریس مباحث انتخابی برای ارتقای تجارب آموزشی آنان و استفاده از ایده‌های جدید جوانان در شیوه‌های آموزشی، تهیه بسته‌های آموزشی تعاملات اجتماعی برای اعضای هیئت عملی جوان و اجبار به گذراندن آن‌ها، برگزاری اردوهای فرهنگی با ترکیب سنی متفاوت برای تعامل نزدیک و روشمند با پیشکسوتان می‌تواند در این زمینه مؤثر باشد.

فرصت دادن به جوانان در عرصه پژوهش و فناوری

پژوهش یکی از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور است. اگر به جوانان فرصت مشارکت در فرایندهای تصمیم‌گیری داده شود، سطح کنونی توسعه پروژه‌ها می‌تواند بسیار بهتر باشد. یک راهکار مهم برای تشویق جوانان به انجام امور پژوهشی، ایجاد و تسهیل امور مربوط به پژوهش و تخصیص بودجه به طرح‌های پژوهشی برای جوانان است به گونه‌ای که با بودجه این طرح‌ها بتوانند هزینه‌های زندگی خود را تا حدودی تأمین کنند.

به نظر می‌رسد فراهم آوردن زیرساخت‌های حمایتی از طرف دانشگاه‌ها، وزارت‌خانه و نهادهای مرتبط در این زمینه ضروری است. مشارکت اعضای هیئت علمی و پژوهشگران جوان در راه‌اندازی و مدیریت برخی واحدهای پژوهشی و شرکت‌های دانش‌بنیان برای استفاده از ایده و تجربیات آنان راهکار دیگری است که موجب انتقال یافته‌های تحقیقات دانشگاهی و تولید دانش مضاعف خواهد شد (۱۰).

جانشین‌پروری

جانشین‌پروری یکی از مهم‌ترین راهبردهای تداوم توسعه سازمان‌ها محسوب می‌شود. جانشین‌پروری یک راهکار اثربخش برای تأمین منابع انسانی مستعد و شایسته سازمان‌ها محسوب می‌شود و زیرساخت لازم برای تأمین پست‌های حساس و کلیدی سازمان را فراهم می‌کند. استفاده از اصول علمی جانشین‌پروری در سازمان و به کارگیری

منع چند شغله بودن‌ها

باید از چند مسئولیت داشتن اعضای هیات علمی در پست‌های ستاره‌دار دانشگاهی ممانعت به عمل آورد و برای اعضای هیئت علمی فعال و شاخص، سنوات خدمت بعد از سی و پنج سال را در نظر گرفت تا فرصت جذب برای جوانان علاقمند و شایسته فراهم شود. بدیهی است برای اعضای هیئت علمی علاقمند بازنشسته نیز می‌توان راه کارهای ادامه فعالیت با شرایط خاص خود را طراحی کرد تا ضمن ایجاد زمینه حضور جوانان در مراکز آموزشی و پژوهشی از خدمات آنان نیز استفاده کرد (۸).

حضور جوانان در شوراهای تصمیم‌ساز

نخبگان سرمایه‌های مملکت هستند و هراپده و هدفی که برای ارتقای کشور دارند به منزله ثروتی اندوخته است. حفظ نخبگان، اعتماد کردن، سپردن مسئولیت، حمایت و پشتیبانی از آنان برای رشد و ارتقا کشور لازم است. بنابراین می‌توان از دانشجویان نخبه جوان، به عنوان عضو در شوراهای مختلف تصمیم‌گیری مانند شوراهای آموزشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و نیز شوراهای راهبردی سازمان‌ها و نهادها استفاده کرد. حضور این افراد علاوه بر انتقال تجارب به آنان می‌تواند به دریافت نظرات آنان نیز کمک کند.

تحقق چشم‌انداز متعالی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است. راهبرد جوان‌گرایی، بیش از هر اقدام دیگری نیازمند عزم و تعهد جمعی از سوی دولتمردان است. تحقق راهبرد جوان‌گرایی، مسیری پر پیچ و خم است که یک شبه به ثمر نخواهد نشست، بلکه باید در قالب اسناد بالادستی مهم سیاست‌گذاری شده و با برنامه‌های عملیاتی در طول زمان محقق شود. به نظر می‌رسد اولین و مهم‌ترین نهادی که می‌تواند پذیرای راهبرد جوان‌گرایی باشد، مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی هستند. عزم ملی و مشارکت همه‌جانبه خصوصاً اقشار مختلف جامعه برای تحقق این امر ضروری است.

افراد جوان، با انگیزه و توانمند با استفاده از روش‌های نوین در این زمینه می‌تواند راه‌گشا باشد. بکارگیری جوانان مستعد و با ایده در پست‌های مدیریتی در اداره امور کشور، اجازه رشد تدریجی به جوانان تا پست‌های بالای مدیریتی و دادن امکانات برای اجرایی کردن ایده‌های نو به آنان نیز می‌تواند اثرگذار باشد. درخصوص انتقال پست‌های مدیریتی به جوانان بایستی فرایند طبیعی رشد و ارتقای نیروی انسانی طی شود و جوانان از رده‌های کارشناسی شروع نمایند و با یک برنامه هدفمند و زمان‌بندی شده، مدیریت‌های عملیاتی و میانی و در نهایت ارشد را به عهده بگیرند.

تقدیر و تشکر

از اعضای محترم کارگروه بیانیه گام دوم انقلاب فرهنگستان علوم پزشکی بابت مشارکت در مباحث و ارائه نظرات سپاسگزاریم.

نتیجه‌گیری

براساس مجموع نظرات گردآوری شده در این مطالعه و مرور مطالعات پیشین می‌توان به این نتیجه رسید که جوان‌گرایی ضامن

Original

Youthism and the Islamic Republic of Iran

AliAkbar Haghdoost^{*1}, Narges Tabrizchi², Seyed Abbas Foroutan², Ata Pourabbas², Nazila Yousefi², Seyed Mahmoud Sajjadi², Sajjad Ismaili, Zohreh Elahian², Mohammad Ali Mohagheghi², Mohammad Hassan Hosseinzadeh², Abolghasemi², Masoumeh Afshari², Seyed Ibrahim Sajjadi², Seyed Mahdi Seyedi², Seyed Hossam Seyed², Mansour Shahriari², Mehdi Fathizadeh², Parham Fathizadeh², Seyed Mohsen Forootan², Amir Hossein Ghazizadeh Hashemi², Hossein Qanati², Mohammad Reza Maleki², Seyed Mohammad Javad Mirlouhi², Ali Nasiri², Hossein Vahidi², Mehdi Mokhtari Payam², Ruhollah Naqdi Pourbargani², Ahmad Mir Hosseini², Zahra Jahanbakhshian², Effat Qadirzadeh², Shakiba Mohebbatar², Fatemeh Al-Sadat Nairi², Solmaz Sadat Naqvi Al-Hosseini²

Abstract

Background: The present documentary examines the various dimensions of youthism and its implementation strategies.

Methods: A group meeting was held with the presence of young university administrators and their opinions were recorded. In addition, the opinions of several experts in the field of medical sciences and members of the Academy of Medical Sciences were collected via sending and receiving letters. Then all comments were analyzed and summarized.

Results: The definition and some of the requirements of youthism and the obstacles precluding its implementation were stated then seven strategies were proposed.

Conclusion: Youthism guarantees the realization of the transcendent vision of the declaration of the Islamic Revolution. The realization of the strategy requires collective determination and commitment on the part of the government more than any other action and it must be achieved through action plans over time. It seems that the first and most important institution that can implement the strategy of youthfulness are the academic and research centers.

Keywords: Young Adults, Political Strategy, Forecasting, Iran

منابع

۱. قنبری برزبان علی. پژوهشی درخصوص مسئله‌شناسی جوانان ایران. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران ۱۳۹۳؛ ۳(۴): ۶۶۷-۶۹۶.
۲. تصویب بازه سنی ۱۸ تا ۳۵ برای تعریف جوان در جلسه شورای عالی جوانان. ۱۳۹۷. قابل دسترس در: iqna.ir/fa/news/3768972
۳. رضازاده جودی مهدی، رضازاده جودی محمدکاظم. الگوی تمدنی اسلام در سیره نبوی با تکیه بر آیات قرآن کریم. پژوهشنامه معارف قرآنی ۱۳۹۴؛ ۲(۲۰): ۱۶۶-۱۸۹.
۴. خنیفر حسین، الوانی سیدمهدی، حاجی ملامیرزایی حمید. الگوی اسلامی ایرانی اجرای خط مشی‌های فرهنگی کشور و مقایسه تطبیقی آن با برخی الگوهای موجود داخلی و خارجی. مدیریت فرهنگ سازمانی ۱۳۹۴؛ ۱۳(۳): ۷۱۳-۷۳۷.
۵. سیفالهی سیف‌الله، ملکی مریم. بررسی تأثیر سرمایه انسانی بر رشد و توسعه اقتصادی با تأکید بر نقش توزیع نیروی متخصص کار در ایران با تأکید بر برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بین سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸. جامعه‌شناسی معاصر ۱۳۸۹؛ ۲(۹): ۷۳-۸۷.

1. * Corresponding Author: Professor of Epidemiology and Biostatistics, Health Modeling Research Center, Institute for Futures Studies in Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran
2. Work task of Declaration of The Second Step of the Revolution's Member

۶. لطیفی میثم، عبدالحسین‌زاده محمد. فهم الگوی فرآیندی طراحی و استقرار نظام جانشین‌پروری در سازمان‌های دولتی. پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی ۱۳۹۶؛ ۹(۴): ۵۵-۸۰.
۷. آزاد ناصر، محمدی‌پور مجتبی، نقدی بهمن. چالش‌های تجاری‌سازی محصولات دانش بنیان با تاکید بر بخش بازاریابی و مالی (مورد مطالعه: پارک فناوری دانشگاه تهران). فصلنامه اقتصاد مالی ۱۳۹۷؛ ۱۲(۴۴): ۱۸۹-۲۰۸.
۸. صفدری رضا، قاضی سعیدی مرجان، احتشام حمیده، روبیاتی مه‌ری، ضیایی نرگس. موانع پژوهش در علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال ۱۳۹۱. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان ۱۳۹۵؛ ۱۵(۶): ۵۲۶-۵۱۵.
۹. حافظی بیرگانی مهران. نقش برنامه‌ریزی آموزشی برای تربیت نیروی انسانی کارآمد و اثر آن بر توسعه اقتصادی. دومین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور. ۱۳۸۴. تهران: دانشگاه تربیت مدرس؛ ۱۳۸۴.
۱۰. بهروزی لک غلامرضا، قربانی فاطمه. فرصت‌ها و چالش‌های جهانی شدن بر هویت نسل سوم انقلاب اسلامی و راه کارهای مقابله با آن براساس روش تحلیل SWOT. پژوهش‌های سیاست‌های اسلامی ۱۳۹۳؛ ۲(۶): ۴۱-۸۶.